

Endoskopi Ekibi İçinde Hemşirenin Sorumlulukları

Nuray AKYÜZ

İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi

Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

Özet

Sağlık kurumlarında, ortak hedefleri bireye en kapsamlı ve kaliteli sağlık bakımının verilmesi olan birlik olarak tanımlanan sağlık ekibi içinde, endoskopi hemşiresi de teknik gelişmelere paralel olarak, yüksek standartta bakım ve yardım görevlerini kapsayan bir disiplin olarak gelişmiş ve yerini almıştır.

Endoskopi hemşirelerinin hasta bakımı, teknik destek, alet ve ekipmanların bakımı, enfeksiyon kontrol ve önleme, kayıt ve dökümantasyon, organizasyon, sağlık ve güvenlik, yasal/etik konular, araştırma, eğitim ve kalite kontrol sorumlulukları vardır.

Sonuç olarak, endoskopi ünitelerinde kaliteli bir hasta bakımı/tedavisinin sağlanması öncelikli amaçtır. Bunun gerçekleşmesi iyi bir ekip çalışmasıyla mümkündür. Ekip içinde de endoskopi hemşiresinin çok önemli görev ve sorumluluklarının olduğu yadsınamaz.

Anahtar Kelimeler: Sağlık ekibi, endoskopi hemşiresi, görev ve sorumluluklar.

Yazışma Adresi:

Doç.Dr. Nuray AKYÜZ,

İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi

Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

Abide-i Hürriyet Cad. 80270 Şişli / İSTANBUL

Tel : 212 440 00 00 / 27101 Fax : 212 224 49 90

e-posta: nakyuz1@hotmail.com

Abstract**Endoscopy Nurse's Responsibilities Within The Team**

Health care team is defined as team whose common purpose is to give the most comprehensive and quality health care to person in health care institutions. Endoscopy nurse took its place and developed as a discipline in duties covering high standards of care and support with technical developments.

The endoscopy nurse has responsibilities about patient care, technical assistance, care of endoscopic equipment, infection control and prevention, documentation and record keeping, organization, health and safety, legal/ethical aspects, research, education, quality control.

As a result, primary purpose in endoscopy units is to provide quality patient care/treatment. It is possible with a good team work. Endoscopy nurse has very important duties and responsibilities within the team.

Key Words: Health care team, endoscopy nurse, the duties and responsibilities.

Endoskopi Ekibi İçinde Hemşirenin Sorumlulukları

Sağlık ekibi, sağlık kurumlarında, ortak hedefleri bireye en kapsamlı ve kaliteli sağlık bakımının verilmesi olan, değişik sağlık mesleklerinden üyelerin bir araya geldikleri, her birinin kendi görevlerini yerine getirdiği, bilgi ve deneyimlerin sürekli paylaşıldığı, ortak kararların alındığı ve kararların birlikte uygulandığı birliktir. Hemşirelik, sağlık hizmetlerinin vazgeçilmez bir parçasıdır, hemşireler de sağlıklı/hasta birey için çalışan sağlık ekibinin temel üyelerindedir. Hemşire eğitimiyle, kişiliğiyle, kuramsal bilgi ve uygulama becerisiyle, karar verme yeteneğiyle, hemşirelik hizmetlerini planlayarak uygulayan, ekip çalışmasını başarıyla yürüten, sağlık ekibi üyeleriyle uyum içinde çalışan kişidir (1,5).

Sorumluluk ise, kişinin kendine ve başkalarına karşı yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerini zamanında yerine getirmesi zorunluluğudur. Karakterin en önemli öğelerinden biridir. Sorumlu olan kişi kendi üzerine düşen

görevleri ve işlevleri zamanında ve istenilen şekilde istenilen biçimde yerine getirmek zorundadır. Sorumluluk duygusu ya küçük yaşta doğal olarak var olan çevre dolayısıyla insanın içinde yer eder veya daha sonra dışarıdan verilen eğitimle yaratılır. Sorumlu insan, yapılması gereken bir işi zamanında yapabilmek için inisiyatifi ele alıp kendiliğinden harekete geçebilen insandır. Endoskopi hemşiresi de, ünitede sorumluluğu üzerine almalı ve görevlerini yerine getirmelidir (1,5).

Son yirmi yılda endoskopi tanı ve tedavide önemli bir yer almıştır. Endoskopi hemşireliği de, teknik gelişmelere paralel olarak, yüksek standartta bakım ve yardım görevlerini kapsayan bir disiplin olarak gelişmiş ve hemşire endoskopi ekibi içindeki yerini almıştır (2).

Endoskopi hemşirelerinin görev kapsamı ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Bazı ülkelerde endoskopi hemşireliği alanı sadece gastrointestinal endoskopiye değil, aynı zamanda göğüs hastalıkları, üroloji, cerrahi, jinekoloji gibi alanları da kapsar. Gastroenterolojide ise hemşirelerin görev tanımı sadece

endoskopi ile sınırlı olmayıp, stoma bakımı, perkütan endoskopik gastrotomi (PEG), beslenme ve inflamatuvar bağırsak hastalığı (IBH) ile ilgili alanları da kapsayabilir (2).

European Society of Gastroenterology and Endoscopy Nurses and Associates (E.S.G.E.N.A.) (Avrupa Endoskopi Hemşireleri Derneği) 2002 yılında endoskopi hemşireliğinin felsefesini ve endoskopi hemşiresinin sorumluluklarını sıralamıştır. Buna göre endoskopi hemşireliğinin felsefesi şu şekilde tanımlanmıştır:

Endoskopi hemşiresi;

- Endoskopik tanı ve tedavi sürecindeki hastalara, en uygun ve kaliteli bakımı sunmayı, dolayısıyla yaşam kalitelerini artırmayı kendisine temel amaç edinmiş uzman hemşiredir.
- Etik ve mesleki kurallar çerçevesinde ve hastanın gereksinimlerini dikkate alarak, multidisipliner sağlık bakım ekibinin üyesi olarak hareket eder.
- Bireysel ve holistik (bütüncül) hasta bakımı sunmakla görevlidir.
- Önleme, tarama, eğitim ve destek odaklı sağlık eğitimi de, endoskopi hemşiresinin görevlerindedir.
- Uygulamalarını kanıta dayalı olarak gerçekleştirmek üzere sürekli eğitim alarak bilgisini yenilemek ve artırmak durumundadır.
- Eylemlerinden sorumlu bir profesyoneldir.
- Multidisipliner bir ekibin üyesidir ve ekip içerisinde hasta savunucusu olarak hareket eder (2,3).

Endoskopi hemşiresinin sorumlulukları ise şu şekilde sıralanmıştır:

- Holistik (bütüncül) hasta bakımı,
- Tanı ve tedavi işlemlerinde teknik destek,
- Endoskopik alet ve ekipmanların bakımı,

- Hijyen, infeksiyon kontrol ve önleme,
- Kayıt ve dökümantasyon,
- Organizasyon ve klinik yönetim,
- Sağlık ve güvenlik,
- Yasal ve etik konular,
- Araştırma,
- Hasta ve ailesine yönelik sağlık ve hastalık eğitimi,
- Çalışanların eğitimi,
- Kalite kontrol (2,3).

Bu görev ve sorumluluklara ayrıntılı olarak baktığımızda (2,3):

1.Temel Bilgi

Bilgi: Endoskopik tanı ve tedavi yöntemleriyle ilgili anatomi, fizyoloji, patofizyoloji bilmek çok önemlidir

Uygulama: Endoskopinin endikasyonlarını, kontrendikasyonlarını ve komplikasyonlarını tanıma. İncelenen organların normal/anormal yapı ve fonksiyonlarını ayırt etmelidir.

2. Endoskopide Holistik (bütüncül) Hasta Bakımı

Bilgi: Hemşirelik sürecini endoskopiye uyarlayabilme. Uygulama standartları. Farmakoloji, IV tedavi, anesteziyoloji, resüsitasyon. Endoskopik tanı ve tedavi gerektiren durumlara ve insan psikolojisine yönelik eğitim almak ve hastayı bir bütün olarak değerlendirmek gerekir.

Uygulama: Endoskopi uygulanan hastaların sorunlarını tanılama, hemşirelik bakımını planlama, uygulama, endoskopik tanı ve tedavi işlemleri için hastanın fiziksel hazırlığını yapma, işlem öncesi-sırası-sonrası yakın izlem, bakım ve değerlendirme yapılmalıdır.. Hastayı sedasyon öncesi-sırası-sonrası yakından izleme. Endoskopik işlemlerle ilgili ger-

çek ve olası sorunları /komplikasyonları tanıma/değerlendirme. Acil durumlarda uygun girişimleri yapma, hastaya süreçle ilgili bilgi verme. endoskopik işlemler öncesi, sırası ve sonrası psikolojik destek sağlama hasta açısından ve işlemin başarısı için önemlidir..

3. Teknik Destek

Bilgi: Hemşire ileri düzeyde teknik bilgi ve beceriye sahip olmalı. Özellikle Endoskop ve eklerinin/aksesuarlarının yapıları, fonksiyonları ve nasıl kullanılacağını, tanı ve tedaviye yönelik işlemleri (amaç, endikasyonlar, kontraindikasyonlar, riskler, komplikasyonlar) çok iyi bilmelidir.

Uygulama: Endoskop ve eklerinin/aksesuarlarının işlem öncesi çalışıp çalışmadığının kontrolü, işleme hazırlığı ve sorunları giderme. Tanı ve tedaviye yönelik endoskopik işlemler sırasında teknik destek sağlamak gerekir.

4. Endoskopik Aletlerin Bakımı

Bilgi: Endoskopik aletlerin yapıları, fonksiyonları, kullanımı, olası arızalar ve zararlar ve Aletlerle ilgili rehber, yönetmelik, kural ve düzenlemeleri (alet firmalarının önerileri) hemşirenin bilgi birikimi içinde yer almalıdır.

Uygulama: Endoskopik aletleri koruma, uygun depolama. Endoskopik aletleri rehberlere ve firmaların önerilerine uygun bakımını / kullanımını sağlamak ve saklamak yapması gereken uygulamalar arasında yer alır.

5. Hijyen ve Enfeksiyon Kontrolü

Bilgi: Hemşire Dekontaminasyon süreci (endoskopik aletlerin kompleks yapısı, dezenfeksiyon ve sterilizasyon için uygun yöntem, uygun ajan vb). Endoskopideki olası enfeksiyon riskleri, enfeksiyon bulaşma yolları, Aletlerin dekontaminasyonu ve hazırlığı sıra-

sında, hem çalışanlar hem de hastalar için olası enfeksiyon risklerinin neler olduğunu bilmelidir.

Uygulama: Hemşire Endoskopik aletlerin uygun dekontaminasyonunu sağlama. Çalışanları, hastaları ve çevreyi enfeksiyonlardan koruma adına gerekli önlemleri almalıdır..

6. Kayıt ve Dökümantasyon

Bilgi: Tutulması gereken kayıtları, ilgili yasal sorumlulukları, kayıt ve dokümantasyon için kullanılan farklı format ve sistemleri mutlaka bilmelidir.

Uygulama: Hasta ile ilgili: bireysel hasta bakımı ve hasta yanıtlarının doğru olarak kaydı ve dokümantasyonu. Aletlerle ilgili: kullanım/çalışma durumu. Bölümle ilgili: mevcut durumu kaydetmelidir.

7. Organizasyon ve Klinik Yönetim

Bilgi: İleri düzey organizasyon ve iletişim bilgi/becerisine sahip olmalı ve endoskopiye özel klinik yönetimin temel ilkeleri ve endoskopik uygulamalara yönelik mesleki görev ve sorumlulukları bilmelidir.

Uygulama: İş yüküne göre uygun zaman yönetimi, klinik öncelikleri belirleme. Profesyonel hemşireliğin kalite standartlarını oluşturma. Eğitim, deneyim, yasal görev ve sorumluluk sınırları içinde çalışmaya özen göstermelidir.

8. Mesleki Gelişim

Bilgi: Genel hemşirelik, sağlık bakımı ve endoskopi alanlarında sürekli eğitimlere katılmalı ve kendini geliştirmelidir.

Uygulama: Bilgi, beceri ve deneyimlerini uygulamaya koymalıdır.

9. Sağlık ve Güvenlik

Bilgi: Endoskopide hasta ve çalışanlar için gerekli güvenlik önlemleri (Kimyasal tehlike-

ler, latex, elektrik, lazer/radyasyon vb) konusunda mutlaka eğitim almalıdır.

Uygulama: Olası tehlikelere karşı kendisi, hastaları ve ekibin diğer üyeleri için gerekli önlemleri uygulamaya koymalıdır.

10. Yasal ve Etik Konular

Bilgi: Etik ve profesyonel standartlar ve temel hemşirelik ve endoskopi hemşireliği ile ilgili yasalar, düzenlemeler, rehberler hakkında bilgi sahibi olmalıdır.

Uygulama: Yasal ve etik kurallar çerçevesinde ve hemşirenin görev, yetki ve sorumlulukları çerçevesinde hizmet vermelidir.

11. Araştırma

Bilgi: İlgili yayınların toplanması, dokümantasyonu, analizi, yorumlanması ve değerlendirilmesini bilmeli ve bu alanda araştırmalar yapmalı ve çalışmalara katılmalıdır..

Uygulama: Uygulamaların kanıt temelli olmasına, mesleki standartları koruma / sürdür-

me ve değerlendirmeye , klinik çalışmalara katılmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır (yeni aletlerin test edilmesi, yeni yöntemlerin denenmesi, bakım ve tedavinin etkinliğini değerlendirilmek. vb).

12. Çalışanların Eğitimi

Bilgi: Temel pedagoji, Öğrenme ve öğretme yöntemleri bilmelidirler.

Uygulama: Oryantasyon eğitimi. Sürekli eğitim programlarından geçmelidirler.

13. Hasta ve Ailesinin Eğitimi

Bilgi: Sağlık eğitiminin temel ilkelerini, endoskopi gerektiren durumları, işlem sonrası yapılacakları bilmeleri sağlanmalı ve bilgilendirilmelidirler.

Uygulamalar: Hastalara ve ailelerine gereksinimlerine yönelik eğitim verilmelidir.

Tablo 1'de, ekip içerisinde endoskopi hemşiresinin görev ve sorumlulukları yer almaktadır (2,3,4).

Tablo 1. Ekip İçinde Endoskopi Hemşiresinin Görev ve Sorumlulukları (2,3,4)

Görev ve sorumluluklar	Bilgi (Hemşire hangi konularda bilgi sahibi olmalıdır?)	Uygulama (Hemşire hangi uygulamaları gerçekleştirmelidir?)
Temel bilgi	Endoskopik tanı ve tedavi yöntemleriyle ilgili anatomi, fizyoloji, patofizyoloji.	Endoskopinin endikasyonlarını, kontrendikasyonlarını ve komplikasyonlarını tanıma. İncelenen organların normal/anormal yapı ve fonksiyonlarını ayırtetme.
Endoskopide holistik (bütüncül) hasta bakımı	Hemşirelik sürecini endoskopiye uyarlayabilme. Uygulama standartları.	Endoskopi uygulanan hastaların sorunlarını tanılama, hemşirelik bakımını planlama, uygulama, değerlendirme. Endoskopik tanı ve tedavi işlemleri için hastanın fiziksel hazırlığını yapma, işlem öncesi-sırası-sonrası yakın izlem, bakım ve değerlendirme.

Devam →

Tablo 1. Ekip İçinde Endoskopi Hemşiresinin Görev ve Sorumlulukları (2,3,4) (Devam)

	Farmakoloji, IV tedavi, anesteziyoloji, resusitasyon.	Hastanın sedasyona yanıtını değ., sedasyon öncesi-sırası-sonrası yakın izlem (yaşam bulguları gibi).
	Endoskopik tanı ve tedavi gerektiren durumlara yönelik eğitim.	Endoskopik işlemlerle ilgili gerçek ve olası sorunları /komplikasyonları tanıma/değerlendirme. Acil durumlarda uygun girişimleri yapma. Hastaya süreçle ilgili bilgi verme.
	Psikoloji.	Endoskopik işlemler öncesi, sırası ve sonrası psikolojik destek sağlama.
Teknik destek	İleri düzeyde teknik bilgi ve beceriye sahip olmalı ! Endoskop ve eklerinin/aksesuarlarının yapıları, fonksiyonları ve nasıl kullanılacağı. Tanı ve tedaviye yönelik işlemler (amaç, indikasyonlar, kontrendikasyonlar, riskler, komplikasyonlar).	Endoskop ve eklerinin/aksesuarlarının işlem öncesi çalışıp çalışmadığının kontrolü, işleme hazırlığı ve sorunları giderme. Tanı ve tedaviye yönelik endoskopik işlemler sırasında teknik destek sağlama.
Endoskopik aletlerin bakımı	Endoskopik aletlerin yapıları, fonksiyonları, kullanımı, olası arızalar ve zararlar. Aletlerle ilgili rehber, yönetmelik, kural ve düzenlemeler (alet firmalarının önerileri).	Aletlerin bakımı konusunda yeterli olma, endoskopik aletleri koruma, uygun depolama. Endoskopik aletleri rehberlere ve firmaların önerilerine uygun bakımını / kullanımını sağlama ve saklama.
Hijyen ve enfeksiyon kontrolü	Dekontaminasyon süreci (endoskopik aletlerin kompleks yapısı, dez./ster. için uygun yöntem, uygun ajan vb). Endoskopideki olası enfeksiyon riskleri, enfeksiyon bulaşma yolları, Aletlerin dekontaminasyonu ve hazırlığı sırasında, hem çalışanlar hem de hastalar için olası enfeksiyon riskleri.	Endoskopik aletlerin uygun dekontaminasyonunu sağlama. Çalışanları, hastaları ve çevreyi enfeksiyonlardan koruma adına gerekli önlemleri alma.
Kayıt ve dökümantasyon	Tutulması gereken kayıtlar, İlgili yasal sorumluluklar, Kayıt ve dökümantasyon için kullanılan farklı format ve sistemler.	Hasta ile ilgili: bireysel hasta bakımı ve hasta yanıtlarının doğru olarak kaydı ve dökümantasyonu. Aletlerle ilgili: kullanım/çalışma durumu. Bölümle ilgili: mevcut durum.

Devam →

Tablo 1. Ekip İçinde Endoskopi Hemşiresinin Görev ve Sorumlulukları (2,3,4) (Devam)

Organizasyon ve klinik yönetim	İleri düzey organizasyon ve iletişim bilgi/becerisine sahip olmalı !!! Endoskopiye özel klinik yönetimin temel ilkeleri. Endoskopik uygulamalara yönelik mesleki görev ve sorumluluklar.	İşyüküne göre uygun zaman yönetimi, Klinik öncelikleri belirleme. Profesyonel hemşireliğin kalite standartlarını oluşturma. Eğitim, deneyim, yasal görev ve sorumluluk sınırları içinde çalışma.
Mesleki gelişim	Genel hemşirelik, sağlık bakımı ve endoskopi alanlarında sürekli eğitim.	Bilgi, beceri ve deneyimlerini uygulamaya koyma.
Sağlık & Güvenlik	Endoskopide hasta ve çalışanlar için gerekli güvenlik önlemleri (Kimyasal tehlikeler, latex, elektrik, lazer/radyasyon vb).	Olası tehlikelere karşı kendisi, hastaları ve ekibin diğer üyeleri için gerekli önlemleri alma.
Yasal ve etik konular	Etik ve profesyonel standartlar. Genel hemşirelik ve endoskopi hemşireliği ile ilgili yasalar, düzenlemeler, rehberler.	Yasal ve etik kurallar çerçevesinde hasta bakımı verme. Hemşirenin görev, yetki ve sorumlulukları çerçevesinde hizmet verme.
Araştırma	İlgili yayınların toplanması, dökümantasyon, analizi, yorumlanması ve değerlendirilmesi.	Uygulamaların kanıta temelli olması. Mesleki standartları koruma / sürdürme ve değerlendirme. Klinik çalışmalara katılma (yeni aletlerin test edilmesi, yeni yöntemlerin denenmesi, bakım ve tedavinin etkinliğinin değerlendirilmesi).
Çalışanların eğitimi	Temel pedagoji, Öğrenme ve öğretme yöntemleri.	Oryantasyon eğitimi. Sürekli eğitim.
Hasta ve ailesinin eğitimi	Sağlık eğitiminin temel ilkeleri. Endoskopi gerektiren durumlar.	Hastalara, ailelerine gereksinimlerine yönelik eğitim verme.

Sonuç olarak; endoskopi ünitelerinde kaliteli bir hasta bakımı/tedavisinin sağlanması öncelikli amaçtır. Bunun gerçekleşmesi iyi bir ekip çalışmasıyla mümkündür. Ekip içinde de endoskopi hemşiresinin çok önemli görev ve sorumluluklarının olduğu yadsınamaz.

Kaynaklar

1. Coşkun A. Perinatal hemşirelik yaklaşımı ve ekip çalışmasının önemi. Perinatoloji Dergisi 1996 : 4 (3), 181-184.

2. ESGENA European Job Profile 2002- Endoscopy 2004 ; 36(11) ; 1025-1030.
3. Karadeniz C. Endoskopi hemşiresinin sorumlulukları. Güncel Gastroenteroloji 2006 : 10 (1), 124-126.
4. Tosun N. Sağlık ekibinin karar verme sürecinde hemşirenin rolü. <http://www.gata.edu.tr/dahilibilimler/ichastaliklari/files/kitaplar/102.pdf>